

W poszukiwaniu nowego modelu leśnictwa polskiego

Wystąpienie prof. dr hab. Andrzeja Szujeckiego, przewodniczącego
Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Leśnego

Upływające dziesięciolecie charakteryzowało się w leśnictwie głębokimi zmianami organizacyjnymi oraz pojawieniem się wielu nowych koncepcji dotyczących przedmiotu i celu działalności tej gałęzi gospodarki narodowej oraz sposobu jej prowadzenia.

Polskie Towarzystwo Leśne będące organizacją skupiającą w swych szeregach najaktywniejszych przedstawicieli nauki i praktyki leśnej a stawiające sobie za cel inicjowanie i wspomaganie działań zmierzających do zapewnienia zarówno obecnym jak i przyszłym pokoleniom możliwości korzystania z materialnych i niematerialnych użytków leśnych. PTL które nigdy w ciągu ponad 100-letniego okresu swego istnienia nie odstąpiło od obowiązku reprezentowania społecznego punktu widzenia na żywotne sprawy lasów i leśnictwa polskiego również i w upływającym 10-leciu wypracowywało poglądy na optymalne jej zdaniem kierunki polityki leśnej w naszym kraju. Wyrażało je w uchwałach corocznych zjazdów Delegatów oraz w specjalnych dokumentach kierowanych do najwyższych władz państwowych.

Sesje naukowe PTL w latach 1981–1989 dotyczyły następującej problematyki:

- 1981 – Las i drewno u progu XXI wieku,
- 1982 – Jubileuszowa Sesja Naukowa z okazji 100-lecia działalności Polskiego Towarzystwa Leśnego,
- 1983 – Zagospodarowanie lasów górskich na przykładzie Beskidu Śląskiego,
- 1984 – Siedliskoznawstwo leśne w 40-leciu Polski Ludowej
- 1985 – Kierunki i zasady postępowania w lasach na obszarach objętych ochroną przyrody i krajobrazu lub wymagających ochrony,
- 1986 – Szkolnictwo leśne w Polsce w świetle aktualnego i perspektywicznego zapotrzebowania na kadrę w zakresie leśnictwa,
- 1987 – Gospodarka leśna a środowisko,
- 1988 – Leśne zagospodarowanie gruntów porolnych,
- 1989 – Gospodarka w lasach niepaństwowych,

Do najważniejszych dokumentów opracowanych w tym okresie przez Polskie Towarzystwo Leśne należą:

- **"Raport o stanie lasów"** opublikowany w 1981 roku, będący pierwszym, obszernym i całościowym opracowaniem zwracającym uwagę na niewłaściwe zjawiska w gospodarce leśnej okresu powojennego oraz ostrzegającym o zagrożeniach lasu.
- **Memoriał do władz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej** w sprawie aktualnego stanu lasów polskich oraz założeń polityki leśnej oraz **Apel Polskiego Towarzystwa Leśnego** o ochronę zasobów leśnych i ich racjonalne wykorzystanie, uchwalone w 1982 r. w 100-lecie działalności Towarzystwa, domagające się wypracowania długofalowej polityki leśnej Państwa ze szczególnym uwzględnieniem:
 - większego wykorzystania wpływu lasu na środowisko geograficzne i powszechną ochronę środowiska leśnego i drzewostanów przed wpływami przemysłu;
 - wzmocnienia produkcji leśnej przy wykorzystaniu ekologicznych właściwości środowisk, zahamowania degradacji gleb i poprawy stanu zdrowotnego lasu;
 - racjonalnego wykorzystania leśnych zasobów surowcowych, oszczędnego użytkowania drewna i jego pochodnych.
- **Uchwała 83 Zjazdu Delegatów** przedstawiona kierownictwu resortu Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego zawierająca postulat "podjęcia prac nad przygotowaniem ustawy o lasach, która by określała długofalową politykę leśną" oraz postulat "podjęcia starań o zorganizowanie Zjazdu Leśników i Drzewiarzy Polskich" w celu uzyskania szerokiej opinii o stanie lasów, leśnictwa i koniecznych celach polityki leśnej Państwa.
- **Uchwała 85 Zjazdu Delegatów Oddziałów PTL** z 14 czerwca 1985 r. określająca niezbędne warunki zachowania i powiększania lasów objętych ochroną prawną, wynikające z faktu narastania wartości społecznych i ochronnych funkcji lasu, które w wielu przypadkach stają się główną funkcją lasu.
- **Stanowisko Polskiego Towarzystwa Leśnego w sprawie niektórych zagadnień bieżącej polityki leśnej** podjęte na posiedzeniu Zarządu Głównego 20 lutego 1986 r. w Warszawie, krytycznie oceniające zniesienie Urzędu Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego. Domagające się także m.in. zapewnienia warunków materialnych i organizacyjnych w celu uzyskania poprawy stanu lasów i gospodarki leśnej, stosownie do Uchwały Rządu z 5 marca 1984 r., przestrzegania zasad funkcjonalnej a także organizacyjnej integracji leśnictwa i przemysłu drzewnego. A także chodziło o stworzenie właściwej płaszczyzny do prezentowania opinii społecznej leśnej i drzewnej w sprawach szeroko pojmowanej polityki leśnej w nowych warunkach organizacyjnych.
- **Uchwała 87 Zjazdu Delegatów Oddziałów PTL** podjęta 26 września 1987 r. zwracająca uwagę na narastające niebezpieczeństwo zamierania lasu i degradację siedlisk leśnych pod wpływem zanieczyszczeń powietrza. Domagano się powołania Komitetu Narodowego do walki ze skażeniami atmosfery i jego

następstwami oraz opracowania nowego modelu gospodarki leśnej. Model ten w większym stopniu odpowiadałby kryteriom ekologicznym, zabezpieczał trwałość produkcji leśnej i wielostronne funkcje lasu oraz wyzwalał rolę środowisko twórczą lasu w stosunku do całych obszarów cywilizacji. Uchwała przekazana najwyższym władzom państwowym domagała się także powiązania celów i założeń polityki leśnej ze strategią ochrony środowiska przyrodniczego.

- **Stanowisko Polskiego Towarzystwa Leśnego wobec obecnej sytuacji leśnictwa oraz polityki leśnej** wyrażone przez Zarząd Główny Towarzystwa 16 marca 1989 r. dotyczące występujących od kilku lat zjawisk znacznie zagrażających prawidłowemu rozwojowi polskiego gospodarstwa leśnego. Do zjawisk takich zaliczono m.in.:
 - zlikwidowanie Sejmowej Komisji Leśnictwa i Drzewnictwa,
 - zlikwidowanie Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego,
 - zniesienie w Ministerstwie Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej stanowiska sekretarza stanu sprawowanego przez leśnika,
 - hamowanie opracowania Ustawy o lasach i gospodarce leśnej,
 - nie stworzenie w ramach obrad Okrągłego Stołu właściwej pod względem merytorycznym możliwości omówienia spraw leśnictwa i gospodarki leśnej oraz pomijanie obecności lub opinii ekspertów leśnych przy podejmowaniu decyzji dotyczących lasów i leśnictwa, bez głębokiej analizy spodziewanych skutków tych decyzji co nosi cechy woluntaryzmu,
 - administracyjne kształtowanie cen drewna poniżej wartości rynkowej,
 - próby rozbicia organizacji Lasów Państwowych.

Stanowisko zawiera również postulat o wzmocnieniu kontroli nad pozyskiwaniem drewna i innych użytków leśnych we wszystkich kategoriach własności leśnej i zadrzewieniach jako obrony przed wzmagającym się popytem spółek, fundacji i firm na grunty i zasoby leśne.

- **Uchwała 89 Zjazdu Polskiego Towarzystwa Leśnego z września 1989 r.** przekazana w formie depechy do Premiera T. Mazowieckiego o rozważenie możliwości usamodzielnienia resortu leśnictwa.

Reasumując, przedstawione Uchwały i opinie a także inne występowanie przedstawicieli Polskiego Towarzystwa Leśnego w organach kolegialnych – Sejmie, radach naukowych – można stwierdzić, że Polskie Towarzystwo Leśne niezmiennie ostrzegało przed pogarszającymi się przyrodniczymi warunkami istnienia lasu, spychaniem problematyki leśnictwa i jego struktur na margines polityki gospodarczej i administracyjnej Państwa oraz domagało się w świetle przewartościowań podstawowych funkcji lasu:

- opracowania niezbędnych dokumentów do realizacji długofalowej polityki leśnej Państwa,
- stworzenia właściwych struktur organizacyjnych i zabezpieczenia dostatecznych środków materialnych do osiągnięcia celów tej polityki, w których pozycja centralnych władz leśnych Ministerstwa i Lasów Państwowych jako gwaranta tej polityki byłyby jednoznacznie określone i umocnione,

- wypracowania proekologicznego modelu prowadzenia gospodarki leśnej w której trzy podstawowe funkcje lasu byłyby traktowane równorzędnie, co oznacza, że wobec dotychczasowych zaniedbań w kreacji środowiskotwórczej roli lasu ta funkcja byłaby szczególnie popierana.

Przez dziesięciolecia Polskie Towarzystwo Leśne kierowane przez wielkiego leśnika i znakomitego drzewiarza profesora Franciszka Krzysika stało na gruncie ścisłej integracji funkcjonalnej i organizacyjnej leśnictwa z przemysłem drzewnym. Bieg wydarzeń spowodował że ta właśnie koncepcja, a ściślej mówiąc jej realizacja z jednej strony stała się przedmiotem najostrzejszej krytyki przez przedstawicieli szerokiej praktyki leśnej, z drugiej pozostała całkowicie obojętna dla przemysłu drzewnego.

Dezintegracja kompleksu leśno-drzewnego rozpoczęta likwidacją w 1985 roku MLiPD i przypieczętowana ostatecznie w roku 1989 umieszczeniem leśnictwa w Ministerstwie Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa stała się porażką wieloletnich koncepcji rodzących się w Polskim Towarzystwie Leśnym. Obiektywnie musimy przyznać, że liczba drzewiarzy w PTL stale się zmniejszała, a ci którzy pozostawali i byli związani z Towarzystwem wywodzili się i wywodzą z kręgów bliskich profesorowi F. Krzysikowi. Trudno więc o małżeństwo, do którego brak jest drugiego partnera. Nie mniej wyrażam pogląd o potrzebie wspólnej leśno-drzewnej analizie przebiegu historycznej już integracji oraz przedyskutowania, czego od siebie wzajemnie oczekujemy obecnie. Nie można bowiem chować głowy w piasek i uważać, że nie istnieje obiektywna łączność między bazą surowcową a ogniwami jej przerobu oraz nie można nie doceniać roli racjonalnego wykorzystania drewna poza lasem w celu ochrony zasobów drzewnych w lesie.

Nie podtrzymujemy też poglądu, że funkcjonalna lub organizacyjna łączność leśnictwa z przemysłem drzewnym w normalnych układach politycznych i ekonomicznych miałaby z natury rzeczy wpływać destrukcyjnie na zasoby leśne i utrudniać realizowanie przez lasy funkcji środowiskotwórczej.

Z drugiej strony jest prawdą, że leśnictwo potrzebuje samookreślenia i wynikającego z własnej definicji nowego modelu istnienia i nowego modelu prowadzenia gospodarki leśnej. W świetle poprzedniego zaangażowania się PTL w ideę integracji z przemysłem drzewnym koniecznie trzeba przypomnieć i podkreślić że jest ono także autorem koncepcji poszukiwania ekologicznego modelu gospodarki leśnej co zawarte zostało w uchwale 87 Zjazdu Delegatów z 1987 roku. Wobec faktu, że olbrzymia większość krajów na Ziemi łączy leśnictwo z gospodarką rolną lub przemysłem drzewnym, zamierzenie które stawiamy przed sobą można nazwać pionierskim a jego pomyslnie rozwiązanie miałyby duże znaczenie dla kierunków ewolucji leśnictwa światowego.

W 1983 roku Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych powierzyło Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju (WCED) opracowanie dokumentu dotyczącego perspektywicznych zmian globalnej polityki w walce z ubóstwem, w zakresie postępu ekonomicznego, przeciwdziałania degradacji środowiska i popierania racjonalnego uprzemysłowienia. Celem dokumentu, którego opracowywanie trwało 3 lata, było zaproponowanie długoterminowej strategii zrównoważonego rozwoju łączącego postęp gospodarczy i socjalny z zachowaniem walorów środowiska naturalnego.

Ochrona środowiska i promowanie postępu ekonomicznego nie są bowiem działaniami niezależnymi. Rozwój gospodarczy nie może odbywać się przy zniszczonych zasobach środowiska a środowisko nie może zostać ochronione, kiedy plany rozwoju będą zakładać możliwość pokrywania szkód ekologicznych zamiast do nich nie dopuszczać. Czym wobec tego jest zrównoważony rozwój? Koncepcja zrównoważonego rozwoju została zdefiniowana w 1980 r. w dokumencie pt. "Światowa strategia ochrony" jako rozwój, który zaspokajając potrzeby współczesności nie ogranicza przyszłym generacjom możliwości zaspokojenia ich własnych potrzeb. Zrównoważony rozwój zawiera dwa kluczowe składniki. Są nimi: potrzeby i ograniczenia. Koncepcja potrzeb jest szczególnie istotna dla świata obogich, zaś idea ograniczeń jest narzucona przez technologie i społeczeństwa wobec niemożliwości środowiska, aby owe potrzeby zaspokoić.

Łatwo zauważyć, że uprawiana od 200 lat idea trwałości lasu koresponduje ściśle z koncepcją zrównoważonego rozwoju. Niestety, wiele jest powodów, dla których idea trwałości lasu była poddawana ciężkim próbom i nie zawsze i nie wszędzie znajdowała wyraz praktyczny. Jest to pierwsza przesłanka podjęcia problematyki wymienionej w tytule naszej sesji. Cel zrównoważonego rozwoju wymaga bowiem aby wszystkie kraje dokonały reorientacji ich polityki i działań w różnych strefach życia pod kątem ich ukierunkowania na ochronę środowiska w skali globalnej i pomyślny rozwój ekonomiczny. Reorientacja powinna dotyczyć m.in.:

- ożywienia rozwoju,
- uczynienia wzrostu gospodarczego energooszczędnym,
- zabezpieczenia ustabilizowanego poziomu populacji ludzkiej,
- ochrony i doskonalenia zasobów naturalnych, poprzez harmonię między przyrostem ludności i konsumpcją,
- technologii w kierunku uczynienia ich bezpiecznymi dla środowiska,
- poziomu integracji problemów środowiskowych z ekonomicznymi w czasie podejmowania decyzji.

Leśnictwu przychodzi gospodarować w ekosystemach leśnych pozbawionych zróżnicowania gatunkowego w następstwie schematyzmu w swoim postępowaniu hodowlanym i bezmyślnej często mechanizacji w uprawie gleby, melioracji czy pozyskaniu drewna. A przyjdzie nimi gospodarzyć w warunkach stresu chemicznego i postępującego zakwaszania gleb przynajmniej przez dalszych 50 lat.

Ogromny wysiłek ochrony gatunkowej roślin i zwierząt aczkolwiek niewymiernie cenny jest często nieefektywny, gdyż nie zabezpiecza przed niszczeniem także przez gospodarkę leśną środowiska niezbędnego dla gatunków chronionych i nie zabezpiecza przed masową ich zagładą w wyniku stosowanych w leśnictwie technologii.

Jak wiele strat biologicznych poniósł nasz Świat trudno jest ocenić. Na naszej Ziemi we wszystkich możliwych okresach geologicznych żyło ok. 500 mln gatunków, z których każdy mógł utrzymać się średnio 5 mln lat. Spośród nich pozostało tylko kilka milionów gatunków żyjących obecnie. Wymieranie gatunków z przyczyn naturalnych w ciągu ostatnich 200 mln lat następowało w tempie 1 gatunku rocznie. Współczesna działalność człowieka zwielaokrotniła proces wymierania gatunków stukrotnie a nawet tysiąckrotnie

i obejmuje organizmy, których nie zdążyliśmy nawet opisać nie mówiąc o poznaniu i wykorzystaniu.

Mimo dużego postępu biologii nasza wiedza obejmuje tylko 1% roślin Ziemi i wielokrotnie mniej gatunków zwierząt. Giną nie tylko gatunki ale także ich odmiany i ekotypy niekiedy niezbędne dla prawidłowej gospodarki. Zupełnie niedawno odkryto w lasach meksykańskich prymitywny gatunek kukurydzy, który zachował się tylko na trzech stanowiskach o ogólnej powierzchni 4 ha na terenach objętych pozyskiwaniem drewna i eksploatacją rolną. Gatunek ten jest rośliną wieloletnią, podczas gdy inne gatunki i odmiany kukurydzy są roślinami jednorocznymi. Możliwość krzyżówek tych roślin jak przewiduje się przyniesie wiele miliardów dochodu rocznie na oszczędności corocznej uprawy gleb i siewu.

Nie można więc przecenić wartości zasobów genetycznych Ziemi dla ludzkości. Materiał genetyczny dzikich gatunków dostarcza każdego roku nowych kolosalnych korzyści w rolnictwie, medycynie i przemyśle. Na przykład połowa wszystkich farmaceutyków ma swoje korzenie w dzikich organizmach. tylko w USA przynoszą one dochód 14 mld dolarów w ciągu roku. Ta okoliczność obok przyczyn estetycznych, etycznych i naukowych wskazuje na potrzebę ochrony zróżnicowania świata żywego, zachowania gatunków.

Największe straty genetyczne ponosi deszczowy las tropikalny, który aczkolwiek pokrywa tylko 1/6 pow. lasów to grupuje połowę znanych organizmów. Lasy tropikalne są bardzo stabilne ale nie wykształciły zdolności do przeciwstawiania się naciskom zewnętrznym nie są więc ekosystemami sprężystymi. W lasach strefy umiarkowanej, a zwłaszcza północnej sytuacja jest pod tym względem odwrotna. Przy małej naturalnej stabilności występuje duża zdolność adaptacyjna do odtwarzania struktur po doznanych zagrożeniach płynących spoza układu zarówno pogodowo-klimatycznych jak i w pewnym zakresie antropogennych. Ale nawet bór iglasty lub mieszany nie podlega łatwej restytucji po rolniczym użytkowaniu gleb leśnych a być może nie podlega jej do końca w czasie którym dysponowaliśmy w dotychczasowej planowej gospodarce leśnej. Jest więcej niż prawdopodobne, że i najszerzej stosowana gospodarka zrębami zupełnymi powoduje kumulujące się i nieodwracalne zmiany w ekosystemach leśnych prowadzące do degradacji siedlisk i zasobów leśnych.

Wyzwanie rzucone rządowi i społeczeństwu w idei zrównoważonego rozwoju nie może być nie podjęte przez leśnictwo i to nie tylko w krajach o ogromnym areale lasów spełniających funkcję środowiskotwórczą w skali globalnej, np.. amazoński, tropikalny las deszczowy, ale i w skali regionalnej, jak w przypadku lasów środkowoeuropejskich w tym polskich.

Podkreślam, że użyłem sformułowania, że idea zrównoważonego rozwoju powinna być podjęta i doskonalona przez leśnictwo a nie przez społeczeństwo i przemysł na rzecz dobra lasów. Aczkolwiek bowiem ta druga alternatywa jest wielkiej wagi to obecna sesja ma zająć się modelem gospodarki leśnej a nie tym jak uchronić las przed czynnikami niszczącymi – zewnętrznymi w stosunku do leśnictwa i ekosystemów leśnych. Chodzi o to, aby nie tylko włączyć leśnictwo do obszarów cywilizacji, co już się dokonało, ale też aby cywilizacja weszła do lasu w postaci systemów ochronnych dla dobra współczes-

nych i przyszłych pokoleń a nie w postaci zagrożeń technicznych. Sądzę, że nadszedł czas aby leśnictwo zeszło z pozycji obronnych jakie zajmowało w konflikcie z przemysłem, rozwojem aglomeracji, łowiectwem, rekreacją, żądaniami zwiększonego pozyskania drewna i przeszło do aktywnej polityki samodoskonalenia, z której o wiele łatwiej atakować zewnętrznego przeciwnika.

Niewątpliwie konieczna ekologizacja gospodarki leśnej, o którą wzywały cytowane wcześniej dokumenty PTL powinna być osiągnięta w dwóch wyznacznikach czasowych: w zakresie obecnego stanu wiedzy – jak najszybciej; w zakresie szerokim – mieszczącym się w koncepcji proekologicznego modelu gospodarki leśnej – po zakończeniu odpowiedniego programu badawczego poświęconego wypracowaniu tej koncepcji, tj. nie później jak w końcu nadchodzącej dekady. Oczekuje się szczególnej aktywności środowisk naukowych i zawodowych zarówno do zakreślania ram problemu i możliwości osiągnięcia omawianego celu jak i jego wykonania i jest to druga przesłanka podjęcia dyskusji nad tematyką tegorocznej sesji PTL. Aby osiągnąć ten cel leśnictwo polskie musi zweryfikować poprzez analizę stanu i badania następujące hipotezy robocze.

Hipoteza 1

Oddziaływanie lasu na zdrowie ludzi, klimat, stosunki hydrologiczne, stan atmosfery, przeciwdziałania erozji wodnej i powietrznej, wpływ na produkcję biologiczną terenów przyległych zależy od lesistości Polski, rozmieszczenia lasów, wielkości i kształtu kompleksów leśnych, struktury biologicznej stref ekotonowych i wnętrza lasu.

Hipoteza 2

Istnieje taki system, który utrzymuje właściwe proporcje między dość wysoką produktywnością (lasy gospodarcze) a dużą ilością nagromadzonej i pozostającej w systemie biomasy (lasy naturalne). W systemie takim panuje równowaga między dopływem materii organicznej do gleby, jej humifikacją i mineralizacją. Pozwala to przy udziale biomasy o dużym stopniu różnorodności na zrównoważenie całego ekosystemu metodami inżynierii ekologicznej. Poszukiwanie takiego systemu wymaga opracowania metod pomiaru biomasy, głównie aktywnej fotosyntetycznie, zaprojektowania i prognozowania jej stanu w cyklach rozwojowych drzewostanów jako kształtowania podstawy nowego ładu przestrzennego i czasowego zmierzającego do zachowania trwałości lasu w proekologicznym modelu gospodarki leśnej.

Hipoteza 3

Są możliwe dwa rodzaje skutków antropopresji dla zespołów zwierząt i mikroorganizmów; stymulujące lub ograniczające aktywność roślinożerców i fitofagów w sposób bezpośredni i pośredni. Istnieją lasy, gdzie aktywność tych organizmów jest limitowana:

- reakcjami kompensacyjnymi biocenozy,
- odpornością i reakcjami obronnymi roślin,
- regulacją wewnątrz-popularyzacyjną roślinożerców i fitopatogenów,
- warunkami siedliskowymi,
- aktywnością człowieka.

Jest możliwość opracowania modelu dynamiki liczebności roślinożerców i fitopatogenów oraz warunków regulacji ich liczebności metodami inżynierii ekologicznej.

Hipoteza 4

Zdolności homeostatyczne lasu zagospodarowanego zależą od techniki i technologii stosowanych w organizacji drzewostanów, systemie rębni i cięć pielęgnacyjnych, przy uprawie gleby, doborze genetycznym materiału sadzeniowego, przy pozyskiwaniu i wywozie drewna i części drzew, przy pozyskiwaniu ubocznych produktów leśnych. Zależą także od stopnia penetracji lasu przez ludność w czasie rekreacji oraz legalnego i nielegalnego pozyskiwania runa, owoców, nasion i innych wartości. Niszczona jest wówczas naturalna struktura gleby i kompozycja łańcuchów pokarmowych, zakłócony zostaje obieg materii. Może istnieć system lasu zagospodarowanego o zminimalizowanych w procesie jego wykorzystywania stratach ekologicznych dzięki optymalizacji ekologicznej techniki i technologii oraz dzięki kompensacji strat działaniami doskonałymi (inżynierii ekologicznej).

Hipoteza 5

Wielowiekowy proces niszczenia biomasy i odprowadzanie biogenów do ekosystemów nieleśnych oraz współczesna depozycja zanieczyszczeń powietrza w lasach naruszyły równowagę obiegu materii i stały się przyczyną ustępowania i zamierania lasu. Powierzchnia lasów zagrożonych i zniszczonych będzie wzrastać przynajmniej do połowy XXI wieku, podobnie jak udział gleb leśnych nadmiernie kwaśnych i zanieczyszczonych metalami ciężkimi. Równocześnie zajdzie potrzeba ekologiczna i zasadność ekonomiczna zwiększenia lesistości Polski oraz odtworzenie lasów zniszczonych lub przywracanie sprawności biologicznej lasów zdegradowanych, w tym także poddanych procesowi nadmiernej antropogennej eutrofizacji.

Hipoteza 6

Stan lasów i zasobów leśnych ulega przyspieszonym zmianom w wyniku oddziaływań czynników naturalnych i antropogenicznych. Uzyskiwanie w sposób ciągły obiektywnych informacji o stanie lasów i zasobów drzewnych (wielkość, struktura, rozmieszczenie, użyteczność) umożliwi ich ekonomiczną waloryzację oraz prawidłowe sterowanie rozwojem lasów i zapewni trwałość pełnienia wielostronnych funkcji przez lasy zagospodarowane i chronione. Weryfikacja tych hipotez umożliwi określenie:

- uwarunkowań tworzenia i trwałości systemu równowagi ekologicznej w lesie zagospodarowanym i optymalizację środowiskotwórczych funkcji lasu,
- uwarunkowań technologicznych optymalnej ingerencji gospodarczej w środowisko leśne,
- ekonomicznego wartościowania przemiany energii i materii w proekologicznym modelu lasu,
- uwarunkowań organizacyjnych modelu – koncepcji spójnej systemu przestrzenno-czasowego kompleksów leśnych i zadrzewień w krajobrazie i kraju,
- ekonomicznych przesłanek i instrumentów kierowania produkcji leśnej w warunkach proekologicznego modelu gospodarki leśnej.

Tym samym nastąpi możliwość włączenia leśnictwa i gospodarki leśnej do globalnego systemu zrównoważonego rozwoju, o który to rozwój walczy cały cywilizowany świat.

Przedstawienie powyższych hipotez i propozycji poszukiwań modelu gospodarki leśnej nie oznacza, że są to koncepcje nowe dla leśnictwa, wręcz przeciwnie. Jednakże postęp wiedzy o świecie, szczególnie wzrost liczby ludności i potrzeb łączenia rozwoju ekonomicznego z zachowaniem środowiska wymaga przewartościowania dotychczasowych zasad i zbudowania z nich nowego systemu, tak jak tego dokonała przed 200 laty koncepcja lasu normalnego którego dostojeństwo i braki odczuwamy do dzisiaj.

Powstaje też pytanie, czy są korzystne uwarunkowania do tworzenia tak głębokich przegrupowań w modelu gospodarki leśnej, a więc:

- czy przygotowana ustawa o lasach stworzy przesłanki prawne reorientacji leśnictwa z systemu produkcyjnego na prośrodowiskowy,
- czy wobec głębokich ruchów kadrowych w Lasach Państwowych nie pojawią się tendencje koniunkturalne przy formułowaniu opinii w sprawie podstawowych założeń długofalowej polityki leśnej Państwa lub opinie takie nie będą wyrażane lub nie będą uwzględniane,
- czy nie przeważą interesy profesjonalno-personalne grup pracowniczych nad dobrem lasu,
- czy daleko idąca decentralizacja zarządzania Lasami Państwowymi i zwiększony udział lasów prywatnych umożliwi osiągnięcie prośrodowiskowych celów w spójnych ogólnokrajowych systemach leśnictwa,
- czy wobec stale wątlej struktury gospodarczej Polski znajdą się środki budżetowe, fundusze specjalne lub środki własne na dotowanie gospodarki leśnej preferującej środowiskotwórcze funkcje lasu,
- czy poziom wykształcenia i kwalifikacji kadry i jej świadomości będą gwarancją, że nowy model i nowe cele leśnictwa znajdą odpowiednich animatorów i realizatorów,

Co więc trzeba zrobić by powstały warunki i atmosfera do ekologicznego doskonalenia leśnictwa? Oto problem i pytania, które nasza sesja "W poszukiwaniu nowego modelu leśnictwa" powinna wziąć pod uwagę i rozważyć.

Akcentowany w moim wystąpieniu trend do dalszej systemowej ekologizacji gospodarki leśnej jest konsekwencją wypracowanych w ostatnim 10-leciu przez Polskie Towarzystwo Leśne koncepcji w zakresie polityki leśnej. Nie zamyka on drogi do poszukiwań innych propozycji kierunkowych także inicjujących poszukiwanie udoskonalonego leśnictwa, do czego gorąco zachęcam.

Otwierając sesję naukową Polskiego Towarzystwa Leśnego, życzę więc wszystkim uczestnikom obrad rzeczowej i szczerzej dyskusji, która powinna inicjować w ostatniej dekadzie XX wieku korzystne dla lasów przekształcenia modelu gospodarki leśnej.